

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 814

दर्शनम्

चतुर्थ-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशः—सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

1. यथोचितं विकल्पं लिखत :

5×2=10

- (i) सदानन्द प्रणीत ग्रन्थस्य नाम किम् ?
- (क) सांख्यकारिका (ख) वेदान्तसारः
(ग) तर्कसंग्रहः (घ) तर्कभाषा
- (ii) अर्थतोऽप्यद्वयानन्दानतीत ..... ॥ इति श्लोके कस्य वन्दना अस्ति ?
- (क) गोविन्दस्य (ख) रामस्य
(ग) गुरोः (घ) शिवस्य
- (iii) वेदान्तसारस्य अपरं नाम किम् ?
- (क) उत्तरमीमांसा (ख) पूर्वमीमांसा
(ग) मध्यमीमांसा (घ) मीमांसा
- (iv) अद्वैतवेदान्तस्य अपरं नाम किम् ?
- (क) वैष्णवदर्शनम् (ख) दैवीदर्शनम्
(ग) शांकरदर्शनम् (घ) ब्रह्मसूत्रम्
- (v) प्रस्थानत्रयी अन्तर्गते ग्रन्थः अस्ति ?
- (क) अद्वैतः (ख) द्वैतः
(ग) समाधिः (घ) उपनिषद्

2. रिक्त स्थानानि पूरयत : 5×2=10
- (क) अखण्डं सच्चिदानन्दभवाद् ..... ।
 (ख) ..... वेदान्तसारं वक्ष्ये यथामति ।
 (ग) वेदान्तो नामोपनिषद् ..... तदुपकारिणि ।
 (घ) काम्यानि ..... ज्योतिष्टोमादीनि ।
 (ङ) प्रायश्चित्तानि पापक्षयसाधनानि ..... ।
3. यथायोग्यं योजयत : 5×2=10
- (क) चित् (i) जगत्
 (ख) विकारः (ii) मानसिक आरोपः
 (ग) मृत्तिका (iii) असत्यम्
 (घ) अध्यासः (iv) ज्ञानम्
 (ङ) मिथ्या (v) सत्यम्
4. सत्य कथनानाम् समक्षम् 'सत्यं' असत्य कथनानाम् समक्षम् 'असत्यम्' लिखत — 5×4=20
- (क) जीवस्यं षट् अवस्थाः।
 (ख) पञ्च कोषाः।
 (ग) यथार्थं ज्ञान विषयताज्ञानं अप्रमेयम्।
 (घ) शीतोष्णादि द्वन्द्वसहिष्णुता मोक्षेच्छा।
 (ङ) अनुबन्धचतुष्टयस्य भेदः अधिकारी।
5. एकवाक्येन उत्तरत : 5×4=20
- (क) शमः कः।
 (ख) दमः कः।
 (ग) को नाम प्रमाताधिकारी।
 (घ) प्रयोजन कस्य भेदः ?
 (ङ) समाधिः कः ?
6. दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः 3×10=30
- (i) वेदान्तसार दिशा महाप्रपञ्चम् निरूपणीयम्।
 (ii) "संसर्गोवा विशिष्टोवा वाक्यार्थो नात्र सम्मतः। अखण्डैकरसत्त्वेन वाक्यार्थो विदुषां मत इति ॥"
 कारिका वेदान्तसारदिशा विशदं विवेचनीयम्।
 (iii) विघ्नचतुष्टयं वेदान्तसार दिशा निरूपणीयम्।

प्राश्निक कोड क्र. 4/1933

पृष्ठ क्र. - 01

प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

A

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड - प्रथम / द्वितीय

विषय... दर्शनम्

विषय कोड 814

माध्यम संस्कृतम्

कुल प्रश्न 06

समय - 3 घण्टा

निर्देश

पूर्णांक 100

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
01	उत्तरम् - (i) (ख) वेदान्तसारम् । (ii) (ग) गुरोः । (iii) (क) उत्तरमीमांसा । (iv) (ग) शांकर दर्शनम् । (v) (घ) उपनिषद् ।
02	उत्तरम् (क) - मनसगोचरम् । (ख) - मुक्तनाराध्य । (ग) - प्रमाण । (घ) - स्वर्गादिष्टसाधनानि । (ङ) - चान्द्रायणादीनि ।
03	उत्तरम् (क) ज्ञानं । (ख) असत्यः । (ग) सत्यः । (घ) मानसिक आरोपः । (ङ) जगत् ।
04	उत्तरम् - (क) असत्यम् । (ख) सत्यम् । (ग) असत्यम् । (घ) असत्यम् । (ङ) सत्यम् ।

हस्ताक्षर

श्री. वि. वि. ए. नरसिंह

परीक्षा का नाम - पूर्वमध्या / उत्तरमध्या, खण्ड - प्रथम / द्वितीय

विषय - दर्शनम् विषय कोड - ४१५ माध्यम - संस्कृतम्

कुल प्रश्न - ०६

समय - ३ घण्टा

पूर्णांक - १००

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
०५	उत्तरम् - (क) शमस्तावच्छ्रवणादिव्यतिरक्ति विषयेभ्यो मनसो निग्रहः । (ख) - दमो बाह्येन्द्रियाणां तद् व्यतिरक्ति विषयेभ्यो निवर्तनम् । (ग) - शा-तोदान्तः । (घ) - अनुब-ध-चतुष्टयस्य । (ङ) - समाधानम् ।
०६	उत्तरम् - (i) स्तेषां स्थूलसूक्ष्मकारणप्रपञ्चा नामपि समष्टिरेको महान्-प्रपञ्चो भवति यथा बान्तरवनानां समष्टिरेकं महद्वनं भवति यथा बान्तरजलरायानां समष्टिरेको महान्जल-शायः । सतदुपहितं वैश्वानरादीश्वरपर्यन्तं चैतन्यमप्यवान्तरवनावच्छिन्ना काशवदवान्तरजलाशयात् प्रतिबिम्बाकाशवच्चैकमेव । आम्नां महाप्रपञ्चतदुपहितचैतन्याम्नां तत्रापि पिण्डवदविविक्तं सतदुपहितं चैतन्यं "सर्वं खल्विदं ब्रह्म" इति वाक्यस्य वाच्यम् भवति विविक्तं सल्लक्ष्यमपि भवति । एवं वस्तु-यवस्त्वारोपोऽध्वारोपः सामान्येन प्रदर्शितः ॥

हस्ताक्षर

शशिचन्द्रशर्मा

